

Montessoripäiväkoti Pikkupietari

Varhaiskasvatussuunnitelma 2018 - 2019

Sisällys

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN RAKENNE	2
1.VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET	2
2.PÄIVÄKODIN KUVAUS.....	2
3.TOIMINTAA OHJAAVAT ARVOT	2
3.1 MONTESSORILAINEN TOIMINTATAPA JA PERIAATTEET, LAPSEN TARPEIDEN HUOMIOIMINEN	3
3.2 LAPSEN HYVINVOINNILLE ASETETTUJEN TAVOTTEIDEN TOTEUTTAMINEN.....	5
4.VASU	6
5.ESIOPETUS	7
6.OPPIMISEN ALUEET	7
6.1 KIELTEN RIKAS MAAILMA	8
6.2 ILMAISUN MONET MUODOT	10
6.3 TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	11
6.4 KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN.....	14
7.MITEN MONTESSORIPEDAGOGINEN KASVATUS JA OPETUS TUKEE LAPSEN KASVUA	14
8.KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA JA KASVATUKUMPPANUUS.....	14
9.YHTEISTYÖKUMPPANIT	14

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN RAKENNE

Valtakunnallisessa varhaiskasvatuslaissa todetaan, että varhaiskasvatus voi perustua erilaisiin vaihtoehtoisiin pedagogisiin ratkaisuihin esim. montessorikasvatukseen.

Käytettäessä ns. vaihtoehtoisia toimintatapoja sovelletaan valtakunnallisia ja kuntakohtaisia linjauksia. Olemme pyrkineet varhaiskasvatussuunnitelmassamme nivomaan konkreettisesti yhteen montessorikasvatuksen perusteet ja ohjausasiakirjojen tavoitteet.

Yleinen tavoitetaso on hyvin montessorilainen. Siitä heijastuu mm. *varhaislapsuuden merkityksen tunnistaminen ainutkertaisena elämänvaiheena, lapsen yksilöllisten kehitysmahdollisuuksien tukeminen tutussa, mielenkiintoisessa toimintaympäristössä, lapsiyhteisön merkitys työn, leikin ja arjen askareiden areenana ja kasvattajan rooli lapsen toiminnan tukijana, yhteistyössä perheen kanssa.*

1.VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET

Olemme käyttäneet päiväkotimme varhaiskasvatussuunnitelman perustana Opetushallituksen varhaiskasvatussuunnitelman perusteita sekä Raahen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa. Esiopetuksen osalta nojaamme suunnittelussa Perusopetuslakiin sekä Raahen kaupungin esiopetussuunnitelmaan.

Toimintaa toteutetaan Montessoripedagogiikan periaatteiden mukaisesti.

2.PÄIVÄKODIN KUVAUS

Olemme pieni, yhden lapsiryhmän päiväkotitilä rauhallisella ja luonnonläheisellä Länsi-Vilpun alueella Raahessa.

Uudet hirsirakenteiset tilat valmistuivat 2011.

Päiväkotimme on 2-7 vuotiaista lapsista koostuva montessoripäiväkotitilä. Kaikki ryhmän lapset tuntevat toisensa ja heillä on mahdollisuus oppia ja leikkiä yhdessä sisarustensa ja eri-ikäisten kavereiden kanssa. *Eri ikäiset lapset antavat toisilleen paljon, vanhemmista lapsista otetaan mallia ja pienempiä autetaan.*

Näin toteutamme montessorilaista ajatusta sosiaalisten taitojen kehittymisestä, toisten kunnioittamisesta, erilaisuuden hyväksymisestä ja ryhmätoiminnan tärkeydestä.

Ryhmän käytössä on montessorimateriaalin lisäksi ”” –materiaali ja tehtävistö.

Päiväkodissämme on 4 esiopetusikäistä ja 5 viisivuotiasta lasta.

Ryhmässämme on lisäksi 2- 4 vuotiaita lapsia (8 lasta).

Päiväkodissa työskentelee kaksi montessoriohjaajakoulutuksen saanutta lastentarhanopettajaa ja lastenhoitaja.

3.TOIMINTAA OHJAAVAT ARVOT

Montessoripedagogiikka on italialaisen Tohtori Maria Montessorin havaintoihin perustuva opetusmenetelmä. Sillä ei ole aatteellista tai filosofista perustaa, joten se sopii jokaiselle lapselle ja perheelle.

Pikkupietarin montessorikasvatuksen erityispiirteenä on varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja kasvatuskäytäntöömme perustuva *arkitoiminnan malli.*

Toiminta-ajatuksemme perustuu lapsen yksilölliseen huomioimiseen, hoidon, opetuksen ja kasvatuksen tasapainoiseen toteuttamiseen, lapsen kuulemiseen ja lapsiyhteisössä toimimiseen.

Montessori-kasvatuksessa *toimintavälineet, ohjaava aikuinen ja lapsiryhmä luovat yksittäisen lapsen toimintaympäristön.*

Tässä ympäristössä lapsi voi ilmentää omia tarpeitaan ja toiveitaan.

Toimiessaan yksilönä yhteisössä lapsi saa kokea osallisuutta ja kasvaa vastuuseen itsestään ja ympäristöstään.

Maria Montessori toteaa, että todellisesta yhteisöllisyydestä voidaan puhua vain, jos jokainen yhteisön jäsen on riittävän vapaa olemaan oma itsensä. Samalla yksilö kehittyy käyttämään vapauttaan huomioiden yhteisön tarpeet.

Tuttu, pysyvä henkilökunta ja ystävyysuhteet koko lapsen varhaiskasvatuksen ajan, sekä kodinomainen ilmapiiri luovat turvallisuutta ja mahdollistavat jokaisen lapsen huomioimisen yksilönä.

Lasten varhaiskasvatussuunnitelmiin sekä montessori-pedagogiikassa käytössä oleviin havaintokaavakkeisiin kirjataan lapsen ja perheiden toiveet ja tarpeet, joiden pohjalta toteutamme tavoitteellista varhaiskasvatusta.

Lapsilähtöisyys päiväkodissamme on vapautta valita omia mielenkiinnon kohteina olevia askareita.

Kannustamme lasta monipuolisuuteen esittelemällä käytössä olevaa välineistöä.

3.1 MONTESSORILAINEN TOIMINTATAPA JA PERIAATTEET, LAPSEN TARPEIDEN HUOMIOIMINEN

Maria Montessori kutsuu lapsen ajattelurakennetta nimellä vastaanottavainen mieli.

Tämä aikuisen ajattelutavasta poikkeava rakenne ilmenee lapsella heti syntymästä lähtien aina kuudenteen ikävuoteen saakka.

Tällä ikäkaudella lapsi ”imee” ympäristöstään kaiken tiedon.

Oppiminen tapahtuu lapsen tiedostamatta.

Opitut asiat voivat säilyä pitkäänkin tiedostamattomalla tasolla ja nousta tietoisuuteen vasta myöhemmällä iällä.

Montessori huomasi piirteitä, jotka ovat ominaisia kaikkien lasten kehitykselle.

Hän kutsui näitä piirteitä tendensseiksi. Yksi tällainen piirre on esim. puhumaan opettelu.

Jotkut näistä taipumuksista tulevat välillä niin voimakkaiksi, että Montessori käytti niistä nimitystä herkkyysskaudet.

Herkkyysskaudella tarkoitetaan erityislaatuista herkkyyttä, jonka aikana uuden asian oppiminen ja omaksuminen tapahtuu ilman ponnisteluja.

Herkkyysskaudet tulevat ja menevät. Jos niitä ei hyödynnetä, ne eivät toistu yhtä voimakkaana.

Ydinajatuksena on tukea ja kehittää lapsen omaa persoonallisuutta, kannustaa toimimaan yhdessä ja tyydyttää lapsen tiedonhalua kiireettömässä ja rauhallisessa ympäristössä.

Tavoitteiden saavuttamiseksi opettajina toimivat montessoriohjaajakoulutuksen saaneet lastentarhanopettajat ja muu koulutettu henkilökunta.

Lähtökohtamme on lapsilähtöinen, yhteisöllinen toimintatapa.

Valmisteltu toimintaympäristö

Montessorikasvatuksessa käytetään termiä *valmisteltu ympäristö*. Käsitteellä pyritään kuvaamaan lapsen ja lapsiryhmän kehitystarpeisiin valmistettua luonnollista ympäristöä, joka sisältää kiinnostavia, yksilöllisiä toimintamahdollisuuksia, vuorovaikutustilanteita ja turvallisen, ohjaavan aikuisen.

Välineistö vetoaa lapsen päättely- ja ajattelukykyyn ja sisältää eri kehitysvaiheisiin soveltuvia ongelmanratkaisuprosesseja.

Tavoitteena on välineistön avulla tarjota avain hänen omiin kykyihinsä.

Lapsi rakentaa omaa persoonallisuuttaan omaksumalla ja oppimalla asioita ympäristöstään.

Oppiminen on tarve ja se tuo lapselle tunteen omasta pystyvyydestä.

Ottaessaan vastaan haasteita ja kokiessaan onnistumisia lapsi oppii arvioimaan omaa toimintaansa.

Itsearviointikyky on yksilön motivoitumisen perusta, ihminen viehätty toiminnasta, jossa kokee itsensä pystyväksi (Albert Bandura).

Asetamme oppimisen ilon toiminnalliseksi tavoitteeksemme ja painotamme sitä arjen askareissa.

Lapsen psyykinen hyvinvointi

Mitä pienempi lapsi on, sitä suurempi osa vastavuoroisesta toiminnasta tapahtuu perushoitotilanteissa. Päivähoitopäivän erilaiset vaiheet painottuvat lapsen iän ja kehitysvaiheen mukaisesti.

Lapsen oppiessa asioita tiedostamattaan **oppiminen on läsnä aina**.

Periaatteet montessorilaisittain:

- Kunnioita, arvosta ja rakasta lasta
- Älä vertaile lapsia, vaan auta jokaista kehittämään persoonansa, löytämään omat voimavaransa ja paras itsessään
- Lapsi hoidossasi on vieraasi, joten kohtele häntä myös kuin vierastasi
- Lapsi on samassa ryhmässä sisarustensa kanssa ja ryhmä koostuu eri-ikäisistä lapsista
- Pysyvät ihmissuhteet koko varhaislapsuuden ajan (henkilökunta ei vaihdu)
- Itsetunto vahvistuu onnistumisen kokemusten kautta
- Lapsi saa erehtyä, erehdyksistä opitaan
- Kannustamme omatoimisuuteen (itsetunnon kehittyminen)

Sosiaalinen hyvinvointi

Montessoripäiväkodissa lasta yhteisön sosiaalisena jäsenenä ohjaa vastuullinen vapaus.

Häntä ohjataan antamaan samat oikeudet myös muille, -kunnioittamaan toisen ”työrauhaa”.

Vapaan yksilöllisen työskentelyn vaiheessa lapsen minä-käsitys selkeytyy ja tähän *perustuu myös kyky työskennellä pienryhmässä ja yhteisissä projekteissa*.

Kilpailuhenkeä ei synny tilanteessa, jossa lapsen huomio kohdistuu omien toimintamahdollisuuksien löytymiseen. Jokaista välinettä on vain yksi kappale, joten lapsi ei työskennellessään vertaile itseään muihin.

Montessori kutsui lapsen toimintaa työksi korostaakseen sen arvoa.

Montessoripäiväkodin ”työskentely” sisältää monia ulottuvuuksia lapsen iän, kehitystason ja kiinnostuksen mukaan.

Montessorimenetelmän mukaan ”työ” on toiminnan ydinmuoto ja leikkiminen sen muunnos.

Myös leikki sisältää kokeilua ja tutkimuskäyttäytymistä.

Leikki lapsen omana toimintana on arvokas osa oppimista, ja montessorivälineistön on tutkimuksissa (Auroran sairaala, Lastenkliniikka) todettu syventävän lapsen omaehtoista leikkiä.

Montessoriympäristössä kaikki materiaali on lasten vastuulla, heidän ulottuvillaan ja heidän tarpeitaan varten.

Lapset huolehtivat itse materiaalin järjestämisestä ja tässä ympäristössä he alkavat tuntea vastuuta myös toisistaan.

Koska ryhmä koostuu eri-ikäisistä lapsista vanhemmat neuvovat ja auttavat nuorempiaan.

Lapset tekevät myös pieniä työtehtäviä yhdessä sekä aikuisten kanssa.

Fyysinen hyvinvointi / tavoitteet

- ”Terve” päiväkotirakennus ja puhdas toimintaympäristö
- Terveellinen ja riittävä ravinto
- Mahdollisuus lepoon
- Mahdollisuus liikua liikuntasuosituksen mukaisesti joka päivä
- Lääkehoitosuunnitelma lapselle, jolla käytössä jatkuva lääkitys

3.2 LAPSEN HYVINVOINNILLE ASETETTUJEN TAVOTTEIDEN TOTEUTTAMINEN

Annamme lapselle myönteistä palautetta ja kannustamme ystävällisyyteen, oikeudenmukaisuuteen ja toisten kunnioittamiseen.

Kauniit käytöstavat ovat erityisen huomion kohteena päivittäisessä yhdessäolossamme.

Rakentavan palautteen avulla ikävätkin asiat käännetään voitoiksi.

Itsensä hyväksytyksi kokeva lapsi tuntee luottamusta hoitajiinsa niin hyvinä kuin huonoinakin hetkinä.

Rajojen hakeminenkin voi tällöin tapahtua turvallisesti.

Aito välittäminen, sitoutuminen työhön ja kiinnostus lapsen asioista on kasvatuskumppanuuden perusta.

Henkilöstön rooli

Koko henkilöstö sitoutuu seuraaviin periaatteisiin:

- Olen täällä lasta varten ja minulla on aikaa jokaiselle.
- Käytän myönteistä äänensävyä, eleitä ja katsekontaktia.
- Osoitan kiintymystä ja huolenpitoa. ” Minulla on syli sinulle”.
- Iloitsen hoidossani olevista lapsista; ” nauramme ja laulamme” päivittäin.
- Kunnioitan ja arvostan jokaista lasta sekä lapsen perhettä.
- Ohjaan, suunnittelen, toteutan, arvioin ja kehitän pedagogisia taitojani.
- Kuuntelen lasta.
- Sallin lapsen valita tekemisensä ja kiinnostuksen kohteet ja tuen niitä toiminnassa.
- Tunnistan lapsen tarpeet ja huolenaiheet.
- Rohkaisen lasta selvittämään ristiriitoja ja noudattamaan sääntöjä.
- Rohkaisen aloitteellisuuteen ja vastuullisuuteen, kannustan ja kehun.
- Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö on luonnollinen osa päiväkodin arkea, kunnioitan vanhempien toiveita.
- Pedagogisen vastuun toiminnasta kantavat lastentarhanopettajat/montessori-ohjaajat, mutta jokainen työyhteisön jäsen on yhtä arvokas ja saa äänensä kuuluviin työyhteisössä.

Lapsen psyykinen hyvinvointi / tavoitteiden toteutus:

- Jokainen lapsi huomioidaan jo aamulla, kun he tulevat päiväkotiin. Lapsi ja vanhemmat otetaan vastaan hyväntuulisesti ja lämmöllä, kiireettömästi
- Lapselle on aina aamuisin (ja muulloinkin tarpeen mukaan) tarjolla syli
- Tutut käytännöt tekevät arjesta sujuvaa ja joustavaa. Lapset mm. syövät aamupalan sitä mukaan, kun saapuvat päiväkotiin ja siirtyvät sen jälkeen leikkeihin. Aamupala on tarjolla 7.00.-8.30.
- Päiväkodissamme on selkeä päivärhythmi
- Pysyvä henkilökunta luo turvallisuutta
- Ryhmän pienuus takaa sen, että myös hiljainen lapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi ja kokee osallisuutta
- Montessorimenetelmä takaa jokaiselle lapselle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ja kannustaa omatoimisuuteen

Lapsen sosiaalinen hyvinvointi / tavoitteiden toteutus:

- Leikille ja ystävyysuhteiden muodostumiselle annetaan päivittäin riittävästi aikaa
- Toiminta on kiireetöntä yhteisiä periaatteita noudattaen, toimintoja porrastaen ja pienryhmissä toimimalla.
- Pienryhmätoiminta mahdollistaa myös lasten yksilöllisten tarpeiden ja mielenkiinnon kohteiden huomioonottamisen toiminnassa.
- Tuemme lapsen tunteiden tunnistamista ja nimeämistä keskustelemalla ja erilaisilla ilmaisukasvatuksen menetelmillä

- Vuorovaikutuksen ja sosiaalisia taitoja harjoitteleminen päivittäin arkisissa tilanteissa.

Lapsen fyysinen hyvinvointi / tavoitteiden toteutus:

- Päiväkodin tilat ovat terveelliset ja siistit eivätkä aiheuta lapsille vaaraa.
- Päiväkodissa valmistetaan terveellinen ja monipuolinen kotiruoka tuoreista raaka-aineista, uusien ravintosuositusten mukaisesti.
- Käytössä on omavalvontajärjestelmä, sekä henkilökunnalla hygieniapassit.
- Myös lapset saavat osallistua ruoan valmistukseen aina raaka-aineiden hankinnasta esillepanoon.
- Oppimisympäristö on avointa tilaa, joten lapset myös kokevat ruoanvalmistuksen kaikilla aisteillaan.
- Kannustamme lapsia syömään monipuolisesti ja maistamaan uusia makuja.
- Yhdessä huolehdimme puhtaudesta esim. käsienpesua opetellaan
- Lapset osallistuvat kykyjensä mukaan myös ympäristön siisteyden ylläpitoon montessoripedagogiikan mukaisesti: esim. huolehtivat tavaramateriaalin käytön jälkeen, kattavat pöydät, huuhtelevat omat astiat ja puhdistavat oman ruokailupaikkansa. Myös siivousvälineet ovat lasten käytössä.
- Riittäväle levolle päivän aikana annetaan aikaa. Myös ryhmän isommilla lapsilla on mahdollisuus levätä tai nukkua päiväunet.
- Ulkoilemme kaksi kertaa päivässä, säällä kuin säällä. Ulkoilussa painottuu arkiliikunta, retket lähiympäristöön ja leikkipuistoihin sekä perinteiset pihaleikit.
- Turvallisuuskasvatus:
  - * vaaranpaikkojen havainnointi eri ympäristöissä (koko henkilökunta perehtyy päiväkodin palo- ja pelastussuunnitelmaan sekä turvallisuuskansioon, EA 1 koulutus henkilökunnalla)
  - * turvallinen liikkuminen liikenteessä
  - * toisten auttaminen ja iän mukaiset ensiaputaidot
  - * opetuksen apuna laulut, lorut, sadut, leikit
- Lääkehoitosuunnitelma yhdessä vanhempien kanssa jatkuvaa lääkitystä tarvitsevalle lapselle

Kiusaaminen

Emme hyväksy kiusaamista ja siihen puututaan aina.

Toimintamalli kiusaamisen ehkäisemiseksi:

- Havainnoidaan ja kuunnellaan lasta
- Kenenkään kiusaamiskokemusta ei väheksytä, puhutaan asiasta välittömästi osallisten kanssa ketään syyttelemättä.
- Kiusaamistilanteista keskustellaan aina myös vanhempien kanssa
- Jokaisen tulee kokea olevansa hyväksytty ja arvokas omana itsenään
- Tuemme ystävyysuhteiden syntymistä ja hyvää itsetuntoa (pienryhmätoiminta)
- Pyrimme luomaan päiväkotimme lämpimän, hyväksyvän ja turvallisen ilmapiirin sekä pysyvät ihmissuhteet (pieni yksikkö)
- Yhteenkuuluvuus vähentää kiusaamista, sitä lisätään yhteisillä leikeillä ja toiminnalla
- Isommat lapset auttavat pienempiään, pienemmällä on ryhmässä ”kummi”
- Ennaltaehkäisemme kiusaamista mm. satujen, draaman ja keskustelujen avulla sekä puhumalla (erilaisista tunteista)
- Yhteiset säännöt sisällä ja ulkona

4.VASU

Otamme käyttöön ”lapset puheeksi”- materiaalin lisäksi lain edellyttämät, lapsille tehtävät varhaiskasvatussuunnitelmat (vasu). Esiopetusikäisille tehdään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa esiopetussuunnitelma.

Henkilökunta havainnoi lasta ja havainnoiden pohjalta käydään keskustelut vanhempien kanssa.

Myös lapsen kiinnostuksenkohteet huomioidaan suunnittelussa.

Lapsi osallistuu toimintansa suunnitteluun ja arviointiin kehitystasonsa mukaisesti.

Sovitut tavoitteet ja sopimukset kirjataan lapsen henkilökohtaiseen vasuun.

Vasukeskustelut käydään lokakuun loppuun mennessä.

Vasua käytetään päiväkodissa *henkilökunnan työn välineenä* ja sen *tavoitteiden toteutumista arvioidaan* kerran kuukaudessa, jolloin pohditaan mitä minä kasvattajana voin tehdä tavoitteiden toteutumisen tukemiseksi.

Huhti-toukokuussa arvioidaan yhdessä, vanhempien kanssa käytävässä vasu-keskustelussa lapsen kasvua, kehitystä ja tavoitteiden toteutumista. Asetamme uusia tavoitteita työllemme.

Toteutamme päiväkotimme varhaiskasvatussuunnitelmaa joustavasti niin, että se soveltuu sekä esiopetusryhmässä oleville lapsille, että montessorilaiseen toimintatapaan, huomioiden kaikki ryhmän lapset.

Henkilökunta arvio päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaa joulukuussa sekä toukokuussa.

Ovatko yhdessä sovitut asiat toteutuneet?

Mitä voimme kehittää?

Onko syytä muuttaa painopistealueita?

5.ESIOPETUS

Esiopetus ympäröi päiväkotimme lapsia kaikkialla eikä sitä ole syytä erottaa erilliseksi osaksi lasten toimintaa.

Toki eriytämme toiminnallisesti 5 -ja 6-vuotiaita, mutta myös ryhmämme nuoremmat lapset voivat seurata ”eskareiden” ryhmäopetustilanteita. Taitojen kehittyessä lapsi voi toimia yhdessä eskariryhmän kanssa.

Päiväkodissamme ei ole ”ryhmiä” tai ”osastoja” eri ikäisille lapsille, vaan esiopetusryhmään siirrytään joustavasti taitojen karttuessa.

Ikä, kuusi vuotta, on täysin keinotekoinen opetuksen sisällön kannalta.

Esiopetus ei ole pelkkää tehtäväkirjojen täyttämistä, vaan kokonaisvaltaista oppimista.

Esikouluvuoden syksyllä lapselle tehdään yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa esiopetussuunnitelma.

6.OPPIMISEN ALUEET

MONTESSORIKASVATUKSEN PERUSAJATUKSIA JA TOIMINTATAPOJA

Montessorilaisen kasvatuksen ydinajatuksena on tukea ja kehittää lapsen omaa persoonallisuutta, kannustaa toimimaan yhdessä ja tyydyttää lapsen tiedonhalua. Käytettävissä olevan montessorimateriaalin avulla lapsi voi omin päin, aikuisen opastuksella, ja omaa tahtiaan hankkia kaikki ne tiedot, jotka hän on valmis omaksuma.

Montessorimenetelmä korostaa lapsen aktiivisuutta ja oikeutta toimia omista lähtökohdistaan.

Kaikki oppiminen perustuu menetelmässä toimintaan, konkretiaan, jossa lapsi ” työskentelee” asiat omikseen.

Välineistön sisäinen logiikka sekä houkuttelee lapsen ponnistelemaan, että ohjaa hänet ajattelemaan ja suunnittelemaan omaa toimintaansa.

Ohjaaja on tietoinen toiminnan tavoitteista, mutta lapsi itse määrää työskentelyjaksonsa pituuden ja sisällön.

Oppimisessa käytetään holistista lähestymistapaa; ensin opetetaan kokonaisuus, yleistys, jonka jälkeen lapsi voi vapaasti tutkia asiaan liittyviä yksityiskohtia.

Tämä tukee **luovaa ja avointa oppimisprosessia**.

6.1 KIELTEN RIKAS MAAILMA

Montessori-menetelmässä pääpaino on aina monipuolisessa puhekielessä ja ilmaisussa.

Ohjaamme lasta myös tietoisesti tutkimaan ja kuuntelemaan kieltään, koska näin lapsi omaksuu vaivattomasti kirjoitetun kielen perusteet.

Kielen oppimisen perustana (n. 2 v.) on koko puhumaan oppimisen herkkyyksikauden ajan lapsen mieltymys järjestykseen eli asioiden toistuminen samankaltaisena yhä uudelleen ja tutun toistamisen tarve.

Puhekielen kehittäminen

Lasta ympäröi monimuotoinen, haasteellinen kieli. *Annamme päivittäin lapsille tilaisuuksia ilmaista itseään puhuen, kertomalla ja keskustellen.* Yhteiset kokoontumiset ovat muodostuneet tärkeiksi ryhmän keskustelutilanteiksi.

Sanaston kehittäminen

Montessorimenetelmässä kiinnitetään erityistä huomiota ympäristön ilmiöiden ja asioiden nimeämiseen. On tärkeää, että asioista käytetään oikeita nimityksiä alusta alkaen (esim. lintu ei ole ”titi”, vaan talitintti). Lapsen toiminta ja kieli yhdistyvät erityisesti aistipohjaisessa työskentelyssä ja luovat pohjaa älylliselle ajattelulle.

Äänteiden kuuntelu

Jaamme sanat äänteisiin foneettisesti, kuunnellen.

Symboli ja vastaava äänne yhdistetään hiekkapaperikirjaimia tunnustellen (jo 3 v. alkaen). Lapsi saa käyttää hyväkseen kosketusaistin herkkyyttä ja samalla syntyy lihasmuistiin kuvia kirjaimien muodoista ja kirjoitussuunnista etäällä itse kirjoitusprosessista.

Käden motoriikan harjoittaminen

Käden motoriikkaa harjoitellaan päiväkodissamme eri osa-alueiden harjoituksissa jo 2-vuotiaasta alkaen. Erityisesti ns. käytännön elämän harjoitukset ja aistimateriaali kehittävät hienomotoriikkaa. Myöhemmin edetään kynäkäyttöharjoituksiin metallikuvioiden avulla.

Äänteiden rakentaminen sanoiksi (l. kirjoittaminen)

tapahtuu aluksi irtokirjaimilla.

Kun lapsi hallitsee tarpeellisen määrän äänneitä ja kirjaimia, hän oppii luomaan äänneistä sanoja.

Irtokirjaimilla kirjoittaminen ei vielä vaadi käden kypsyä kynän käyttämiseen, joten jo 4-vuotias oppii helposti kirjoittamaan, vaikka menetelmässä emme pyri opettamaan lapselle kirjoittamista.

Menetelmä antaa valmiudet ja ohjaajat tukevat lasta antamalla toimintavälineet ja toimintaesimerkin.

Lukeminen

kypsy kirjoittamisen rinnalla, kuitenkin niin, että ensin lapsi oppii luonnostaan kirjoittamaan ja sitten vasta lukemaan.

Kun lapsi tunnistaa symbolit (kirjaimet), kuulee äänneet ja kykenee yhdistämään ne sanaksi, hänellä on avaimet lukemaan oppimiselle.

Lukemisen ja kirjoittamisen jokainen elementti harjaantuu erikseen, yksi haaste kerrallaan. Kun valmiudet on saavutettu lapsi yhdistää ne kokonaisuudeksi.

Elementit yhdistyvät toiminnaksi otollisessa ympäristössä, työskentelyvirikkeiden avulla.

Jokainen harjaantuu omassa tahdissaan ja oman kiinnostuksensa mukaan.

Mekaanisen luku- ja kirjoitustaidon oppimisen jälkeen lapsi siirtyy luovaan kirjoittamiseen ja lauseiden erittelyyn.

Lukemisesta siirrytään tiedon ja elämysten hankkimiseen lukutaidon avulla.

Kielellisten tavoitteiden toteuttaminen:

- Montessorivälineistön aktiivinen esittely ja käyttö
- Luemme paljon kirjoja ja loruilemme, sekä vieraillemme säännöllisesti pienryhmissä kirjastossa, jokainen lapsi pääsee vuorollaan lainaamaan kirjoja
- Lasten kanssa keskustelu ja kuuntelu on tärkeää. Kieli auttaa lasta jäsentämään ympäristöään, ilmaisemaan ajatuksiaan ja tunteitaan
- ”Juttelemme” paljon jokapäiväisissä tilanteissa ja lapsella on mahdollisuus kertoa kuulumisiaan
- Järjestämme päivittäin aikaa leikille, jolloin vuorovaikutus on luontevaa
- Käytämme tukiviittomia laululeikeissä sekä loruissa

Käytössä oleva materiaalimme:

1. Valmistavat harjoitukset:

- arkipuuhat
- aistiharjoitukset
- sanaston kartuttaminen

2. Epäsuorasti kirjoittamiseen valmistavat harjoitukset:

Käytännönelämän harjoitukset:

- kaataminen (ranne)
- pullot ja korkit (vasen ja oikeakätisyys)
- pinsetit
- rullaaminen

Aistivälineet:

- nupit
- äänisylinterit

3. Kirjoittamiseen valmistavat harjoitukset:

Aistivälineet:

- kosketuslevyt
- kosketuslaatat
- geometrinen laatikosto (kehittää joustavaa liikettä, liikemuistia, kaarevat ja suorat muodot)

Metallikuviot

4. Lukemiseen valmistavat harjoitukset:

Käytännönelämän harjoitukset (liike vasemmalta oikealle)

Aistivälineet:

- äänisylinterit
- geometrinen laatikosto
- kolmiulotteisuuden aistiminen, muodon havainnointi

Metallikuviot (vasemmalta oikealle)

5. Varsinaiset harjoitukset

1. Metallikuviot (n. 3½ v.)
2. Hiekkapaperikirjaimet, pienaakkoset (3½ v.)

3. Irtokirjaimet
4. Vaaleanpunainen kielimateriaali (n.4v.)
5. Suomen kielen erikoisuuksia
6. Vaaleansininen kielimateriaali
7. Konjunktiot
8. Interjektiot
9. Sanaluokkalaatikostot
10. Sanaluokkamateriaali:
  - substantiivit (n.4 v.)
  - verbit (n.4v.)
  - adjektiivit
  - adverbi
  - pronominit
  - pre- ja postpositio
11. Yhteiset sanaluokkaleikit

6.2 ILMAISUN MONET MUODOT

Montessorimenetelmässä kaiken taiteellisen ilmaisun lähtökohta on ilo! Kaikkia ilmaisun muotoja toteutetaan vuorovaikutuksessa, lapsen lähtökohdista.

Toteutus

Draama -ja ilmaisuharjoitukset:

- pöytäteatteri
- käsinuket
- roolivaatteet
- sadut ja lorut
- osallistumme kulttuuritapahtumiin esim. Oiva-viikoille
- lasten omat esitykset
- yhteiset juhlat:
  - ✓ 5.12. Suomi 100- juhla yhdessä vanhempien kanssa
  - ✓ huomioidaan jokaisen lapsen syntymäpäivä
  - ✓ kevätjuhla (pihajuhlana toukokuussa)
  - ✓ kansalliset juhlapäivät
- lapsi saa ilmaista itseään myös tanssien

Taide-ja mediakasvatus

Annetaan lapselle mahdollisuus olla luova: päiväkodissa on lasten saatavilla ja esillä askartelu – ja kuvataidemateriaaleja, sekä luonnosta löytyvää materiaalia.

Lapsi voi piirtää ja askarrella omaehtoisesti.

Kaiken perustana on vapaus toimia, inspiraatio on yksilöllistä.

Lapsen estetiikan taju ja tietoisuus sekä taiteen arviointikyky kehittyvät ympäristön vaikutuksesta.

Lapsen spontaanisuutta ja itseilmaisua ei estetä antamalla valmiita aiheita, ohjeita tai pyytämällä piirroksen tiettyjä asioita.

Kuvallista ilmaisua toteutetaan ohjatusti pienryhmissä (erilaisten tekniikoiden opettelu).

- Vierailimme säännöllisesti kauppaporvarin taidenäyttelyissä
- Dokumentoimme päiväkodin arkea yhdessä lasten kanssa; jokaisella lapsella on kasvunkansio, johon tallennamme yhdessä lasten kanssa valokuvia lapsen arjesta ja juhlista, lehtijuttuja ja muita lasta kiinnostavia asioita, sekä lasten omia tuotoksia.

- Tutkimme erilaisia lehtiä. Käytössä paikallislehti sekä lasten elämänpiiriin ja mielenkiinnon kohteisiin liittyviä lehtiä (esim. Metsästäjä-lehti, Heppahullu ja Traktori-lehti).
- Muovailemme ja ompelemme

Musiikki

Musiikki kuuluu päiväkodissamme jokaiseen päivään: laulamme, soitamme ja liikumme musiikin mukaan.

- Käytämme opetuksen tukena Orff menetelmää.
- Osallistumme konsertteihin ja Soiva-talo -tapahtumaan.
- Menemme esiintymään Viljanpäivänmarkkinoille (19.9)
- Opettelemme:
  - perussyke
  - sanarytmi
  - kehosoitimet
  - rytmisoittimet
  - liike ja rytmi
  - pentatonikka
  - esiintyminen ja musiikin kuuntelu
- Musiikkia käytetään monipuolisesti myös perushoitotilanteissa (laulellaan ja loruillaan, kuunnellaan musiikkia esim. siirtymätilanteissa ja lepohetkellä)

6.3 TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

Montessorimenetelmän mukaan pohja asenteille itseä, muita ihmisiä ja ympäristöä kohtaan luodaan jo varhaislapsuudessa. Lapsi omaksuu tiedon ympäristöstään kokemusten kautta.

Matematiikka

Lapsi oppii tiedostamattomasti matemaattisia periaatteita ympäristöstään ja elämästä paljon ennen kuin hänelle nimetään määriä tai lukuja.

Hän omaksuu matemaattisia käsitteitä helposti ja luontevasti käytössämme olevan, käsin kosketeltavan, materiaalin avulla.

Lapsi tarvitsee konkreettista materiaalia matemaattisen käsityskykynsä muodostamiseksi. Hänen tulee voida liikua, koskettaa, käsitellä, nähdä ja kuulla ts. käyttää kaikkia aistejaan yhtä hyvin matemaattisella alueella kuin minkä tahansa muidenkin tietojen ja taitojen omaksumisessa.

Matemaattiset abstraktiset käsitteet ovat päiväkodissamme konkreettisia, käsiteltäviä, nähtäviä, kosketeltavia välineitä.

Matemaattinen työskentely lähtee sensorisen vaikutelman antamisesta aluksi käytännön elämän ja aistivälineistön kautta.

Lapsen mieleen muodostuu tiedostamaton käsitys tarkoista määristä, pituuksista, peräkkäisyyksistä, muodoista jne.

Lapsesta matemaattisen tiedon omaksuminen on hauskaa ja jännittävää ja se tukee itsetunnon kehittymistä ja omanarvontuntoa.

Toteutus / käytössä oleva välineistö

- numerosauvat (lukumäärät 1-10)
- hiekkapaperinumerot (symbolit 1-10)
- laskupuikot (käsite 0 opettaminen)
- numerot ja napit (käsite parillinen, -pariton)
- kymmenjärjestelmä (kultaisten helmet)
- värillinen helmikolmio (lukujen hierarkia)

- Sequinin lauta A (numerot 11-19)
- lukumäärien 10-90 opettaminen kultaisella helmimateriaalilla
- Sequinin lauta B (numerot 10-90 ja 11-99)
- ryhmätehtävät helmimateriaalilla
- peruslaskutoimitukset

Kulttuurin osa-alue

Montessorimenetelmän mukaan lapsi sosiaalistuu siihen kulttuuriin mihin hän syntyy, omaksumalla sen tiedostamattomasti ensimmäisellä kehityskaudellaan (0 -7- vuotiaana).

”Kulttuuri” sisältää montessorimenetelmässä biologian, maantiedon, historian, etiikan ja kokeilevat tiedeaineet.

Aiheet sisältävät kaikkea, mitä tapahtuu ympärillämme päivittäin elämässä ja luonnossa.

Eri aiheet nivoutuvat toisiinsa monella tavalla.

Luokahuoneessa on välineistöä, jonka avulla tarjotaan mahdollisuus kiinnostua ja oppia uusia asioita. Lasta ohjataan aluksi ensisijaisesti sensoristen vaikutelmien avulla ja asioita nimeämällä sanavaraston kartuttamiseksi.

Kiinnostuksen ja innostumisen tukeminen toteutuu lapsen omien kokemusten ja työskentelyn kautta välineistön aktiivisena.

Toiminnallisuuden turvaamiseksi voi kokeilla ” oikeita” asioita.

Lapsella on lupa ja mahdollisuus tehtävien toistoon ja omaehtoiseen valintaan.

Lapsi saa tehdä omia havaintojaan omassa tahdissaan.

Projektityöskentely on osa päiväkotimme toimintaa.

Tarkoituksenamme on mahdollistaa uusien *tietojen ja taitojen oppiminen kokonaisuutena, mihin kuuluvat myös leikki ja erilaiset oppimismenetelmät.*

Kulttuurin osa-alue antaa herkullisia aihepiirejä yhteisille projekteille.

Projektit suunnitellaan yhdessä lasten kanssa ja ne ovat usein lasten aloitteista esiinnousseita.

Projektit ovat avoimia, jotta juuri lasten omat havainnot ja kiinnostuksen kohteet voidaan huomioida projekteissa.

Lapsille ei anneta valmiita vastauksia, vaan annetaan heidän oivaltaa itse.

Biologia / Toteutus:

- Luontopöytä
- Elollinen ja eloton luonto
- Eläinoppi:
  - eläinten tunnistaminen
  - jako selkärangaksiin ja selkärangattomiin eläimiin
  - eläinten osien tunnistaminen
  - projektityöskentely (esim. perhosprojekti: perhoskortit, osanimikortit, muodonmuutos)
- Ihminen:
  - ihmisen kehonosa-kortit
  - käden osa-kortit
  - projektit (esim. hammasprojekti: hampaanosa-kortit, hampaan muodot ja nimet, hampaiden vaihtuminen ja kasvaminen, terveellinen ruoka, hampaiden hoito, vierailu hammashoitolaan)
- Kasvioppi:
  - kasvikortit
  - osanimikortit

- kasvilaatikosto
- kasvikorttien yhdistäminen
- kasvien prässääminen (elokuu)
- lehtien muodot
- puun osat
- kukkakortit
- auringon merkitys
- kasvien kasvattaminen ja hoitaminen (päiväkodilla on kasvihuone)
- kasvien kehityssyklit

Maantieto / Toteutus:

- maailmankaikkeus (projekti)
- hiekkapaperi -ja maanosamaapallot
- maapallon kolme elementtiä (maa, ilma, vesi)
- maanosakarttapalapeli
- kuvia eri maanosien ihmisistä, eläimistä ja kasveista
- maa –ja vesimuodot
- maanosien ja valtamerien, jokien ja vuoristojen kartat
- omaan maanosaan tutustuminen (maat, pääkaupungit, liput, ruokakulttuuri jne.)
- tulivuorikoe

Historia ja aika / Toteutus:

- Aikakäsityksen opettaminen
- Luonnonhistorian aikajana
- Suomen historia
- Raahan historia
- oman suvun ja perheen historia

Eettinen kasvatus

Eettiselle kasvatukselle asetettuja tavoitteita opetellaan eri tilanteissa päivittäin.

Oivia keinoja asioiden käsittelemiseksi ovat mm. sadut, lorut, nukketeatteri ja taide monissa muodoissaan

Tavoitteet ja toteutus:

- Hyvät tavat
- Oikean ja väärän erottaminen (keskustelut /draamakasvatus)
- Oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus ja tasa-arvo
- Anteeksiantaminen ja pyytäminen
- Toisten huomioiminen
- Ystävyyden merkitys; kannustetaan hyviin kaverisuhteisiin, annetaan aikaa leikille ja pienryhmätoiminnalle montessorivälineitä käytettäessä (avuliaisuus)
- Käsitellään kaikenlaisia tunteita; keskustellen tai esim. kirjoja apuna käyttäen niin, että lapsi tuntee olonsa turvalliseksi. Hyväksytään kaikki tunteet; lapsi saa olla myös vihainen tai surullinen, mutta lasta ei koskaan jätetä yksin käsittelemään tunteitaan, vaan aikuinen on aina läsnä tilanteessa ja osoittaa lohdutusta, ymmärrystä ja hyväksyntää lasta kohtaan
- Kristillisten juhlahpyhien huomioiminen ja kristilliset arvot, yhteistyössä seurakunnan kanssa
- Perheen uskonnolliseen vakaumukseen liittyvät asiat huomioidaan toiminnassa ja kirjataan lapsen vasuun

Ympäristöön tutustuminen / tavoitteet ja toteutus:

- Retket metsään ja lähiympäristöön; luonto herättää paljon kysymyksiä ja etsimme yhdessä vastauksia lapsen esittämiin kysymyksiin.

- Pyrimme herättämään rakkauden luontoon.
- Liikenteessä liikkuminen (poliisi vierailee 22.9 päiväkodilla)
- Kierrätys ja kestävä elämäntapa (lajittelu, kierrätys, luonnonmateriaalien käyttö, kierrätysmateriaali askartelussa ja leikeissä, tutustuminen kierrätyskeskukseen ja kaatopaikkaan)
- Teemme säähavaintoja päivittäin, eri vuodenaikoina
- Luonnon kunnioittaminen (retki Jokelaan 21.9.)

6.4 KASVAN, LIIKUN JA KEHITYN

Annamme lapselle mahdollisuuden päivittäiseen liikuntaan liikuntasuosituksen mukaisesti. Ohjauksen pääpaino on ulkoliikunnassa, mutta toteutamme myös perinteistä sisä- ja musiikkiliikuntaa.

Toteutus:

- Ulkoilemme kaksi kertaa päivässä joka säällä
- Lapsilla on mahdollisuus omaehtoiseen liikuntaan sekä perinneleikkeihin, jalkapalloon, sählyyn ja kiipeilyyn.
- Käytämme liikuntatuokioilla monipuolisesti lähiympäristön puistoja ja metsikköjä
- Opettelemme kenttälajeja: juoksua, pituus- ja korkeushyppyä, sekä joukkuelajeja.
- Pidämme juoksukoulun, luistelemme ja hiihdämme.
- Lapsilla on myös mahdollisuus osallistua uimakouluun.

7.MITEN MONTESSORIPEDAGOGINEN KASVATUS JA OPETUS TUKEE LAPSEN KASVUA

Lapsen osallisuus

- Jokaista lasta on kuunneltava ja jokaisen ajatukset ovat tärkeitä
- Kannustetaan myös hiljaisempia ja ujoja lapsia tuomaan ajatuksiaan esille
- Ketään ei ”pakoteta” mukaan, mutta jokaisella on mahdollisuus osallistua tai pysyä sivussa seuraamassa
- Lapsen **ideat, herkkyyksikaudet ja mielenkiinnon kohteet ovat pohjana toiminnan suunnittelulle**
- Kannustetaan ja innostetaan oppimaan uutta

8.KÄYTÄNNÖN YHTEISTYÖ VANHEMPIEN KANSSA JA KASVATUKUMPPANUUS

Toteutus:

- Päivittäiset kiireettömät keskusteluhetket vanhempien kanssa
- Vanhempainillat
- Vasu-keskustelut
- Palaute tyytyväisyyskyselystä (kevät 2018) huomioidaan päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmassa
- Kysellään aktiivisesti perheen toiveita/kehitysehdotuksia ja kunnioitetaan niitä.
- Henkilökuntaan voi ottaa yhteyttä aina, myös työajan ulkopuolella
- Avoimet ovet päivittäin

9.YHTEISTYÖKUMPPANIT

◆ Raahen kaupungin varhaiskasvatus ◆ Erityislastentarhanopettaja ◆ Seurakunta ◆ Alkuopetus ◆ Neuvola ja perhepalvelut ◆ Oppilaitokset (opiskelijaharjoittelijat) ◆ Liikuntapalvelut ◆ Kulttuuritoimi ◆ Tarvittaessa muut toimijat